

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Umberto Eco
BAUDOLINO

Copyright © Bompiani / RCS Libri S.p.A. - Milano 2000-2014
Translation Copyright © 2016 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-01605-5



Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

EKO

UMBERTO

BAUDOLINO

S italijanskog preveli
Aleksandar Levi i Mirela Radosavljević

 izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2016.

I.

Baudolino počinje da piše

Vo Regenspurgu Ljeta Gospoda Gospodnjeg meseca dekembrija 1155
ljetopis Baudolina prezimenom de Aulario

ja Baudolino sin Galiaudov ot roda de li Aulari lavolike glave aleluja
slava tebję Gospori i prosti mene grešnago

čerez u vezi krađe najveće u mom životu hoću reći što uzeh iz kov-
čega biskupa Ota mnoge listine carske kancelar pisarnice te ih izgrehah
skoro sve osim onoga sto se skinuti ne dade i sad tolki Pergamenat imam
da pišem što mi se oće ili ti moje žitije premda latinski pisati ne znam

ako li otkriju da listina nema ko zna kakvu će dreku nadići pa još i da
pomisle da je kakva uhoda rimskih biskupa što su caru fridriku zloželatelji
a možda ih baš briga sve nji u pisarnice svašta pišu i kad ničemu ne
služi i ko ih nađe (listine ove) neka njima prkno zajazi

incipit prologus de duabus civitatibus historiae AD MCXLIII conscript
saepe multumque volvendo mecum de rerum temporalium motu
incipitq

ovo su redi što pređe tude bejahu i nisam mogo izgrepsti pa ih pre-
skočiti moram

ako pak nađu ove Listine kad pisanije svršim ni sam ih pisar neće razabrati

jerbo ovaj jazik se u Frasketi govori al ga niko piso nije

al ako je jazik nerazumljiv svima ima odma da znaju da sam ja jer svi kažu da se u frasketi ne zbori riščanski pa moram dobro da ih sakrijem

strinu ti ćoravu al je teško pisati već me bolu svi prsti

o meni moj otac Gالياudo stalno govoraše da mora da je dar Svete marije iz Roboreta što još od mali nogu čim neko kaže pjet pjet 5 reči odmah znam isto govoriti bilo da je taj iz Terdone ili Gavija pa čak i iz Mediolanuma gde zборе gore no što paščad kevću čak i kad sam sreo prve Alamane u životu što obsedahu Terdonu sve sami Tiusche i seljačine i govorahu rausz i min got posle pola dana i ja sam govorio sam raus i Majngot a oni su mi govorili kint idi i nađi nam neku lepu frouwe da se igramo rupice boce nema veze dal se ona slaže ti nam samo kaži de je a dalje je naša briga

a štaje frouwe pitao sam ja a oni šena šenska tevojka du verstan i rukama

pokazivahu velike Sise jer nam u obsadi fale šenske one iz Terdone kriju se unutri i kad uđemo poprinućemo se za nji ali zasada one što su napolju nikdi ji nema i psovahu tolko grdno da sam se i ja ježio

govnari švapski kad već tako kažete malo sutra ću da vam kažem gde su frouwe pa nisam ja uhoda udrite ga sami u desanku ruku

lele majko umalo me ne upljeskaše

upljeskaše ili upljiskaše ili necabant sad skoro Latinski pišem nije da ja ne razumem latinski jer sam naučio čtenije iz latinskog libruma i razumem kad mi pričaju na latinskom al verbume ne znam pisati

blagibože nikad ne znam da li je equus ili equum i uvek grešim dok je po naški konj uvek at i ne grešim nikad jerbo niko ne piše Konj čak nepiše baš ništa jerbo ne zna da čita

ali ondak sam dobro prošo i švaburija me nije ni pipnula jer baš u taj mah dođe vojna što vikaše ajmo ajde opet u napad i tada nasto gadna gužva i ništa mi nije bilo jasno dok su štitonoše išle vamo a pešaci sa labardama namo uz trube i sa drvenijem opsadnim ovnovima golemim kao drveće Burmije na točkovima a na njima balistari i strelci i oni što

lestve nose a po njima ko kiša pljuštahu mnoge strele i oni što gađaće kamenčinama pomoću neke Kupljače dok mi iznad glave zviždahu sva kopja što dertonjani sa zidina bacaše, kakav boj

a ja se skupio u grmlju presedeo sam dva časa govoreći blažena djevo ti mi pomози a ondak se sve smirilo a oko mene jurili su oni koji jezikom Papije zборе i vikali da su pobili toliko dertonjana da je Krv tekla kao reka tanaro i bejahu zadovoljni ko ptičice u maju pa nek onda znaju Dertonjani šta znači združiti se sa mediolanjanima

pošto se u to vraćahu i oni alamani što traže frouwe al sad nešto manje jer ih ni Dertonjani nisu milovali rekoh sebi bolje da vatam krivinu

i nogu pred nogu vratih se kući skoro u cik zore da ispričam sve mom ocu Galiaudu a on će meni svaka tebe čast trpaš se u Opsade jednog dana nabošće te kopljem u guzicu zar ne znaš da je to za gospoštinu neka sami pokusaju što su zakuvali jer mi treba da mislimo na krabe crave mi smo ozbiljni ljudi a ne kao Fridrikus što čas dođe čas ode pa se opet vrati i ne uradi pod milim bogom ništa

ali Dertona nije pala jer su uzeli samo grad ne i Tvrđavu i nastaviše i dalje, pa tu dođe i kraj mog ljetopisanija kad ostaše bez vode pa umesto da piju pišačku svoju zakleše se Fridrikusu na vernost, te im on dopusti da izađu ali je grad prvo zapalijo a zatim ga sravnijo sa zemljom očereći da sve to uradiše Papijci koji su sa dertonjanima na krv i nož nismo mi kao alamani koji se svi međusobom ljube pa su kao prst i nokat ovde kada neko iz Gamondija sretne nekog iz Bergolija odmah bi ga uštrojio

al se sada vraćam na moje žitije kada hodam po šumama u frasketi naročito

kad je ona prava Magluština da prs pred nosom ne vidiš i stvari ti se odjednom javljaju koje ranije nikada nisi vido meni se priviđa kao onomad kad sam vido Iednoroga i drugi put kad sam vido Svetog Baudolina koji mi se obratio govoreći kurvin sine gorećeš u paklu jer se priča sa Iednorogom završila vako zna se da je za vatanje Iednoroga potrebno staviti nevinu devojkicu ispred stabla drveta a kad beštija oseti miris devojački i dođe da joj stavi glavu na trbuh i ja sam uhvatio Nenu iz Bergolia koja je došla sa ocem da kupi cravu krabu od moga oca i rekoh joj ajmo u šumu da lovimo Iednoroga pa sam je odveo pod Drvo jer sam bio siguran da je ona devica i rekoh joj stoj lepo tu i raskreči noge da napraviš mesta za glavu onog živinčeta a ona je pitala šta da raskrečim a ja rekoh ovde baš

na ovom mestu raskreči se kako valja i počeh da pipam a ona je počela da se dere ko jarac a meni se smračilo ko da je smak sveta a posle više nije bila nevinna ko pupoljak ruže a onda reče zabogamiloga kako ćemo sada prizvati Iednoroga i u taj čas zašuh glas sa Nebesa koji mi reče da sam ja taj Iednorog qui tollit peccata mundis i skako sam po grmlju i vikao iju iju juuu njiii njiiii jer sam bio srećniji od pravog Iednoroga koji je devojci zavukao rog u trbuw i zbog toga mi je Svjati Baudolino rekao kurvin sine i proče a posle mi je oprostio i opet mi se prikazivao mrtav ladan al samo kad je magluština ili bar maglica a ne kada Zvezda upr-
žajet vas zemaljski šar

al kad sam ispričao svom ocu Gالياudu kako sam video Svetog Baudolina dobio sam tries po turu dok je on govorio Bogo moj zar baš meni da zapane vaki sin kome se javlja a ne zna ni ~~kravbu~~ Krabu do pozmuze il ću ga motkom umlatiti il ću ga dati kome što po vašarima i pijacama hodi i vodi mamuna afrikanskoga da igra a moja mučena majčica mi je vikala dangubo lenštino grđi si od svega šta sam ja bogu skrivila te imam čeljade što viđa svetce a moj otac Gالياudo je rekao nije istina da viđa svece on je veći lažov od iude i svašta izmišlja samo da ne bi radijo

pripovijedam ovo Žitije inače se ne bi razumelo šta se dogodilo te večeri kad bejaše magluština tako gusta da se nožom mogla seći a moš misliti već je april bio ali u naske ti je magla i u avgustu i ako nisi odande jasno je ko dan da bi zavrlo između Burmije i Frskete obaška ako nema svetca da ti pokaže put i tako ti se ja zaputih kući kad preda me banu jedan velmoža a pod njim konj vas u gvožđu

velmoža a ne kojn sav u gvozdu i sa mačom ko kralj Aragonije ala sam se prepanuo jaoh mene da viš kad me je vaistinu Svjati Baudolino došao da me vodi u pako al on reče Kleine kint Bitte te ja odmah svatih da je to neki alamanski gospodin koji se po magli zagubio u šumi i ne mož da nađe svoju družbu a već se spuštala noć i pokaza mi jednu Paru kakvu nikad prije ne bejah video takvu Paru te ti on beše zadovoljan što njegovim jezikom zborim te mu rekoh na Diutsch ako li pođeš dalje naposletku će se nađeš u movčaru i će vidiš svoga boga sunce ti kalajisano

nije trebalo da pričam o suncu po magli koja se Nožom seče al on je sve jednako svatio

i jos mu kazah kako znam da švabovi žive u zemljici većitoga premljetija i možda cvatu libanski kedri ali u nas u Močvari stalno je magla i po njoj lutaju kopilani čiji su čukundedovi arabi s kojima se borio karlovelikij i oni su pogan svet jer čim vide kakvoga časnog peregrina što za krst sveti vojuje odmah ga opauče motkom po gubici i skinu ga do gole kože daklem ako dojdete u kolebu moga oca Gالياuda naći će se i za vas čanak toplog corbuljaka i slamarica da zanoćite u štali a sutra po svetlu danjem pokazaću vi Put obaška ako li imadete onu paru da vam je večna hvala mi smo ubogi al pošteni ljudi

tako ga odvedoh svom ocu ~~Gالياudu~~ Gالياudu koji stade vikati suklato jedna je su li ti svrake mozak popile što spomenu imena mojega tome što s tijem ljudma hodi možda je on vazal vlastelina od Monferata pa će mi zaiskat još jedan desetak od senum voćibusa i povrćibusa ili pak krmarinu il marvarinu il stocarinu nagrabusili smo i pođe da uzme Batinu ja mu rekoh da je taj gospodin alaman a ne od Mon Ferata a on reče još grđe

usred noći al pošto mu kazah za onu Paru uto se i on smiri jer smo mi iz marenga tvrdogalvi ko mazga al nam je pamet konjska te i on razumedo da tu može štogod i za njega biti pa mi reče ti što svakojako zboriš kaži mi evo vako

item, ubogi smo al pošteni ljudi

to sam mu ja već kazo

nije važno bolje da mu rečeš vako vala tebe za groš al i konj će sena jesti isto ti je i za vruču čorbu još da dodam sirenja i kruva i bukal rujna vina i daću mu dati da spava di ti spavaš kraj ~~ogništa~~ ~~oganjista~~ ognjišta a ti ćeš zanoćiti u štali i dami pokaže Paricu jerbo ja oču đenovski groš pa neka je ko kod svoje kuće jerbo je nami u marengu gos svetinja

onaj gosa rece ha ha paš ste lisice fi is Marinkum ali togovor je togovor ja vi dam dve parice a ti nemo da si trazio đenofski groš jerpo za jedan đenofski groš ja kaufim faša kuća i sve faše šifotinje feć ti uzmi i kušuj jerbo si dopro prošo moj otac je čuto i uzo dve parice što je onaj gosa izručio na trpezu jeste da smo mi iz Marenga tvrdi al nismo glupi a jeo je ko kurjak (onaj gosa) šta pričam ko dva (kurjaka) posle kad su roditelj moj i matera moja krenuli da počinu jer su grbačili ceo dan dok sam ja lunjo po frasketi herre reče toprom ofo vino ja pijem još malo ofde pored fatrica a ti kint kaži mi otkud tako toprom pričaš moja jazik

Ad pettionem tuam frater Ysingrine carissime primos libros
chronicae meae missur
ne humane pravitate

ni ovdi nisam mogo da izgrebem

sad prodolžajem pripovest o onoj večeri s onim gosom alamanom
sto je teo da zna otkud pričam njegov jazik pa sam mu ispriповedio
da ja imam dar za jazike ko apostoli naši i da imam dar za prikazanija
kao vidovnjaci jer idem ti ja po šumi vidim svetog Baudolina kako jaše
iednoroga belog kao sneg a rog mu zavojit baš tamo gde je u konja ono
što je nami nos ali konj nema nosa inače bi ispod nosa bili brci lepi ko
u onog gose crveni ko bakrač dok su drugi alamani koje sretoh pređe
imali žute dlake čak i u ušesima

a on mi reče dobro vidaš toga što ga zoveš iednorog a možda misliš
na Monokeros a otkud ti znaš da iednorogi postoje na ovome svetu a na
to ću ja da sam pročitao u nekoj knjizi u jednoga isposnika ovdi u Frasketi
a on se izbulji ko ćuk i reče Šta ti znala i čitati

jakako rekoh saću ti ispričati priču

elem priča ti je išla vako bijo ti ovde neki svjati pustinjak blizu Šume
pa mu ljudi donosili tu i tamo ponekog zeca i koku a on ti se pomoli nad
nekim pisanijem a kada ljudi prolaze bije se kamenom u prsa a ja mislim
da je to busen sirjec samo zemlja tako manje boli daklem tog dana do-
nese nam dva jajca i dok je on čatio ja pomislih jedno meni jedno tebi
kao u dobrih riščana samo da me ne uvati i ne znam kako mu pođe
za rukom da me spazi jerbo je čatio te me zgrabi za gušu a ja mu kaza
razdeliste rize moje a on stade da se smeje i reče da znaš da si mudro
đetište dođi vamo svaki dan da te podučim čteniju

tako mi pokaza pismena uz poneku šljagu samo što posle kad smo
se bolje upoznali počeo zboriti ala si lijep junosa, lijepe glave lavolike al
mi pokaži jesuli ti mišice jake i prsa kakva su ti daj da pipnem ispod
trbuva da vidim dali si zdrav te tu skontah šta on oće pa ga udrih kole-
nom u jaja štoće reći Testikulah a on se presamiti nadvoje i reče Boga li
ti tvoga ima svima u Marengu da kažem da su te demoni spopali pa ćeš
na lomači cvrčati a ja ću ti na to samo izvoli al ja ću pre da kažem da
sam te vido kako ga noću trpaš u Rupu neke vračare jali veštice pa ćemo
da vidimo za koga će pomisliti da ga spopadaju demoni a on reče deder

stani ja to nako u šali da vidim dal se bojiš gospoda nećemo više o tome nego dođi sutra da te podučim pisaniju jer je čtenije mačji kašalj samo treba gledati i micati usnama a kad pišeš u knjigu treba ti artija crnilo i perce koji alba pratalia arabat i nigrum semen seminabat taj ti je vazda po latinski zborio

a ja mu rekoh dosta je meni čitanije da naučim što još ne znam a u pisaniju samo pišeš ono što veće znadeš elem nema veze bolje da ne znam pisanija al je dupe dupe

dok sam tu pripovedo alamanški gosa smejo se ko lud na brašno i odobravo svaka čas mali viteže pustinjaci su allensammt sodomiten no mi kaži šta si još vido u šumi a ja sam dokono da će more biti i on s Fridrikusom Imperatorom ići na Terdonu te pomislih bolje da mu se dodvorim pa mi možda dadne još jednu Paricu te mu rekoh da mi se pre dve noći ukazo Svjati Baudolino i reko daće imperator izvojevati slavnu pobedu u Terdoni jerbo je Friderikus pravi i jedini gospodar cele Longobardije sa sve Frasketom

a gosa ondak reče tebe je kint samo Nebo poslalo hoćeš samnom poći bojnom polju da kažeš šta ti je reko Svjati Baudolino a ja ću na to da ako oće mogu da kazem da mi Svjati Baudolino reko da će carevoj vojsci u opsadi priteći u pomoć svjati petarpavle a on će na to Ach wie Wunderbar meni je i sam Petar dovoljan

kint pođi samnom i za sebe više ne moraš da brineš

istog časa tojest skoro istog časa tojest sutradan ujutro ovaj ti gosa reče mom ocu da će me povesti sa sobom i odvesti na jedno mesto da naučim pisanija i čitanija i da ću možda postati Čata

moj otac Galiardo nije shvatio šta to znači ali je razumeo da će se rešiti džabalebaroša i da neće morati više da brine kud se smucam al je pomislio da je onaj gosa jedan od onih što hode po vašarima i piacama sa Mamunom i da bi me moglo spopadati a to mu ne bi bilo milo al mu je gosa reko da je dvorski vitez i da mediju alamanima nema Sodomiten

a šta su ti ti sodomiti reče mu moj otac a ja objasnih da su guzičari

moš misliti guzičara svuda ima reče on al kad je spazio da gosa vadi jos pet Parica povr one dve od sinočke zaboravi na sve i reče mi pođi sinko moj biće dobro i tebi a mož biti i nami jerbo ovi alamani malo malo

eto ih kod nas što znači da ćeš neki put doći k nama a ja rekoh kunem se i pođo al mi oko zasuzi kad videh da mater plače ko da idem u smrt i tako odosmo a gosa mi reče da ga povedem do carskoga logora ništa lakše nato ću ti ja treba samo da pratimo sunce iliti da idemo onamo gde izlazi

i kad smo se već približili logoru ispade pred nas neka četa bradatih vitezova koji padoše na kolena čim nas ugledaše spustiše koplja i barjake a podigoše mačeve a ja u čudu šta li je sad pa to a neki uskliknuše Chaiser Kaiser neki Keiser ili pak Sanctissimus Rex i ljubljaše ruku onom gosi a meni skoro vilica ispade koliko sam razjapio usta jer tek tada svatih da je taj gosa glavom i riđom bradom car Fridrikus Barbarosa a ja mu tu trtljao koješta celo večer ko da je neki blenta

saće mi odrubiti glavu pomislih a ipak je za mene platio 7 parica da je teo

moju glavu već bi je odrubio sinoć zadžaba i boktepitazašto

a on im reče nemajte brige sve je u redu donosim dobre vesti o prikazanju mali detišt kaži svima šta ti se prikazalo u šumi a ja se počeh tresti ko da me padavica spopala i prevrnuh očima i počeh da penim pa povikah videh videh te isripovedih celu priču o Svetom Baudolinu i njegovom proročanstvu i svi zahvaljivaše svevišnjem gospodu Svevišnjem Gospodu i usklikivaše Čudo čudo gottstehmirbei

a bejahu tamo i glasnici iz Terdone koji još nisu odlučili dali dase predadu

ili ne al kad čuše mene prostrše se po zemljici i rekoše ako su i svetici protivu nji bolje da se predaju jerbo im spasa nema

a zatim videh dertonjane kako izlegoše iz grada muškinje ženskinje deca i starine i plakahu gorko dok su ih alamani odvodili ko ooovcice iliti blejala božija il jagnjad i Papijce kako ajmo ajmo nadiru u Turtonu ko ludi sa snopovima pruća za potpalu, pijucima, buzdovanima jer svršavaju od sreće kad im se ukaže prilika da neki grad sravne sa zemljom

pred večer sa brdašca videh de se sve dimi a Dertone iliti Terdone više nije

bilo vojna ti je takva ko što kaže moj otac Galiaudo strašna ti je to zverka al bolje oni nego mi

a uveče se car sav srećan vratio u Tabernakulu štipnuo me za obraz kako moj

Baudolino

otac nikad nije a ondak pozva nekog gospodina a to bejaše dobri kanonik Rahewinus i kaza mu da me pouči pisaniju računu i gramatici što nisam ni znao šta je a sad polako svatam a moj otac Galiaudo nije o tome ni sanjo

ala je lepo biti učen ko bi reko

slava te bje ~~gospoda~~ ~~gospode~~ prosto hvaljen budi Gospode

ali od pisanija žitija sav se preznojim i zimi a bojim se da će sveća dogoreti i ko što neko reče boli me palac

Baudolino sreće Nikitu Honijata

„ŠTA JE OVO?“, UPITA NIKITA pošto je isprevrtao pergament po rukama i pokušao da pročita poneki redak iz njega.

„To je moj prvi pokušaj da nešto napišem“, odgovori Baudolino, „a otkada sam ga napisao – imao sam, mislim, četrnaest godina i još uvek bio šumsko biće – nosio sam ga sa sobom kao neku vrstu amajlije. Kasnije sam ispisivao mnoge pergamente, ponekad čak i dan za danom. Činilo mi se da postojim samo zato da bih uveče mogao da ispričam ono što mi se dešavalo ujutru. Docnije su mi bile dovoljne mesečne regeste, poneki red, da bih se setio najvažnijih događaja. I govorio sam samom sebi da, kada dođem u poodmaklo doba – što bi značilo sada – napisaću, na osnovu tih beležaka, Gesta Baudolini. Tako sam tokom svojih putovanja sa sobom nosio svoju životnu priču. Ali prilikom bekstva iz kraljevstva prezvitera Jovana...“

„Prezvitera Jovana? Nikada nisam čuo za njega.“

„Pričaću ti o njemu, možda čak i previše. Ali kao što sam rekao, tokom bekstva izgubio sam te beleške. Kao da sam izgubio svoj život.“

„Ispričaćeš meni ono čega se sećaš. Meni su potrebni delići činjenica, tragovi događaja, a ja ću iz njih da izvučem priču protkanu sudbonosnim događajima. Ti si mi, pošto si me spasao, darovao ono malo budućnosti

koja mi je preostala, a ja ću ti se odužiti tako što ću ti vratiti prošlost koju si izgubio.“

„Ali možda moja priča nema nikakvog smisla...“

„Ne postoje priče bez smisla. A ja sam jedan od onih ljudi koji zna da ga pronade čak i tamo gde ga drugi ne vide. Tako da priča postaje knjiga živih, poput zvonke trube koja će podići iz groba one koji su vekovima bili pepeo i prah... Samo što treba vremena, neophodno je razmotriti događaje, spojiti ih, otkriti veze, čak i one manje uočljive. A ionako nemamo druga posla, tvoji Đenovljani kažu da moramo da sačekamo dok se bes onih zveri ne stiša.“

Nikita Honijat, nekadašnji dvorski besednik, vrhovni sudija carstva, sudija Vela, logotet tajni ili – što bi Latini rekli – kancelar vizantijskog vasilevs, kao i pesničar mnogih Komnina i Anđela, znatiželjno je gledao čoveka koji se nalazio pred njim. Baudolino mu je rekao da su se sreli u Galipolju, u doba cara Fridriha, ali ako je Baudolino i bio tamo, bio je samo jedan od mnogih izaslanika, dok je Nikita, koji je pregovarao u ime vasilevs, bio mnogo uočljiviji. Da li je lagao? U svakom slučaju, on je bio taj koji ga je spasao od besa osvajača, odveo na sigurno mesto, spojio s porodicom i obećao mu da će ga izbaviti iz Carigrada...

Nikita je posmatrao svog spasioca. Sada mu je ličio više na Saracena no na hrišćanina. Lice sprženo od sunca, bleđi ožiljak duž celog obraza, venac još uvek žučkastoriđe kose, zbog koje je podsećao na lava. Nikita će se kasnije zapanjiti, kada bude saznao da je taj čovek prevalio šezdesetu. Šake su mu bile ogromne; kada ih je držao sklopljene na krilu, odmah bi se uočile kvрге na prstima. Seljačke ruke, rođene pre za motiku no za mač.

Pa ipak, grčki je govorio tečno, bez pljuckanja kod svake reči kao što su to obično činili stranci, a Nikita ga je upravo čuo kako se obraća nekim osvajačima na nekom njihovom divljačkom jeziku, koji je izgovarao odsečno i brzo, videlo se da zna da ga koristi i za uvrede. S druge strane, prethodne večeri mu je poverio da ima poseban dar: bilo mu je dovoljno da čuje razgovor dvoje ljudi na bilo kom jeziku pa da za kratko vreme bude u mogućnosti da priča kao i oni. Poseban dar, koji po Nikitinom verovanju imaju samo apostoli.

Život na dvoru, i to kakvom dvoru, naučio je Nikitu da procenjuje osobe s blagom podozrivošću. Ono što je upadalo u oči kod Baudolina

bio je to što je, šta god da kaže, gledao svog sagovornika ispod oka, kao da hoće da ga upozori da ga ne shvati ozbiljno. To je mana dopuštena svakom, ali ne i onome od koga se očekuje verodostojno svedočanstvo koje treba pretočiti u povest. A opet, Nikita je po prirodi bio znatiželjan. Voleo je da sluša druge kako pričaju, i to ne samo o stvarima koje ne zna. Čak i ono što je video svojim očima, kada bi mu neko ponovo ispričao, činilo bi mu se kao da posmatra iz drugog ugla, kao da je na vrhu jedne od onih planina s ikona i gleda ploče poput apostola s brda, a ne kao vernici iz podnožja. Osim toga, voleo je da ispituje Latine, toliko različite od Grka, počevši od onih njihovih potpuno novih jezika, koji su se toliko razlikovali jedan od drugoga.

Nikita i Baudolino sedeli su jedan nasuprot drugome u sobi jedne omanje kule s biforama koje su gledale na tri strane. S jedne se pružao vidik na Zlatni rog i na četvrt Peru, s kulom Galatom koja je štrčala u nizu naselja i kućeraka, s druge se video kanal luke kako se uliva u Rukavac Svetog Đorđa; treća je pak gledala na zapad i s nje se obično video Carigrad kao na dlanu. Ali tog jutra umilnu boju neba pomračio je gusti dim iz palata i bazilika koje su nestajale u vatri.

Bio je to treći požar koji je pogodio grad u poslednjih devet meseci, prvi je uništio skladišta i dvorske zalihe od Vlaherne do Konstantinovog bedema, dok je drugi progutao dućane Mlečana, Amalfitanaca, Pizanaca i Jevreja od Perame do obale, pošteđevši samo Đenovljansku četvrt, skoro u podnožju Akropolja. Ovaj treći je gutao sve pred sobom.

Dole se plamen širio poput bujice, kapije rušile, palate nestajale, stubovi pucali, vatrene lopte, koje su odvajale iz središta tih paljevina, pale su kuće u daljini, a zatim se plamen, nošen vetrom koji je obesno potpomagao taj pakao, vraćao da uništi ono što je prethodno poštedeo. Gore su se uzdizali gusti oblaci, još crvenkasti pri dnu zbog odsjaja vatre, ali nekako drugačije boje, nije se moglo razaznati da li zbog igre zraka izlazećeg sunca ili možda zbog začina, drva i drugih sagorelih materija od kojih su nastali. I ne samo to, u zavisnosti od pravca vetra, iz različitih delova grada dopirali su mirisi oraščića, cimeta, bibera i šafrana, gorčice i đumbira – najlepši grad na svetu jeste goreo, ali kao mangal mirisnih aroma.

Baudolino je bio leđima, okrenut trećoj bifori, i izgledao kao tamna senka s oreolom dvostruke svetlosti, kako dana, tako i požara. Nikita ga je delimično slušao, a delimično se prisećao događaja iz prethodnih dana.

A tog jutra, u sredu 14. aprila leta gospodnjeg 1204, odnosno 6712. od postanja sveta, kako se računalo u Vizantiji, prošla su već dva dana otako su varvari zaposeli Carigrad. Vizantijska vojska, čiji su se oklopi, štitovi i šlemovi tako blistali kada su išli u povorci, i carska garda engleskih i danskih najamnika, naoružanih ubojitim sekirama dvopernicama, koji su u petak još uvek odolevali boreći se smelo protiv neprijatelja, popustili su u ponedeljak, kada se neprijatelj domogao zidina grada. Pobjeda je bila tako iznenadna da su se i sami pobednici predveče zaustavili, strepeći od protivudara, a da bi braniocima držali na odstojanju, podmetnuli su još jedan požar. Ali u utorak ujutro, čitav grad je saznao da je uzurpator Aleksije Duka Murzufi tokom noći pobjegao iz grada. Porazeni i napušteni građani sada su proklinjali tog otimača prestola, kojeg su slavili sve do prethodne večeri, kao što su ga obasipali hvalama i laskanjima kad je onomad zadavio svog prethodnika. A sada, pošto nisu znali šta da čine (kukavice, kukavice jedne, kakva bruka, jadikovao je Nikita zbog te sramne predaje), okupili su se u dugu povorku, zajedno s patrijarhom i svakojakim sveštenicima u mantijama, kaluđerima koji su laprdali o milosti, spremni da se prodaju novim moćnicima, kao što su se nekad prodavali starim silnicima, i s visoko uzdignutim krstovima i slikama Gospoda našeg, uz silnu viku i jadikovke, krenuše u susret osvajačima, u nadi da će ih umilostiviti.

Kakva je samo ludost bila očekivati milost od tih varvara, kojima predaja neprijatelja nije ni bila potrebna da bi ostvarili ono o čemu su mesecima sanjali: da unište najveći, najmnogoljudniji, najbogatiji i najplemenitiji grad na svetu i da među sobom podele plen. Beskrajna povorka uplakanih našla se pred nevernicima gnevna lica, čiji su konji topotali, a mačevi ogrezli u krv. Kao da povorka nije ni postojala, otpočela je pljačka.

Mili Bože, kolike bejahu muke i nevolje naše! Ta kako i zašto nam huk mora, zatamnjenje jali potpuno pomračenje sunca, crveni oreol oko meseca i kretanje zvezda ne predskazaše ovoliko nesreću? Tako je Nikita

jadikovao u utorak uveče, lutajući po negdašnjoj prestonici poslednjih Rimljana, pokušavajući s jedne strane da se kloni hordi nevernika, a s druge da izbegne nova i nova žarišta koja su mu prečila put. Očajavao je što ne može da se zaputi kući i strahovao da mu neka od tih protuva ne napadne porodicu. Naposletku, u sumrak, pošto se nije usuđivao da prođe kroz vrtove i preko brisanog prostora između Svete Sofije i Hipodroma, potrčao je prema hramu, jer je video da su njegove velike dveri otvorene, a nije mogao da pretpostavi da će razjareni varvari doći da oskrnave i to sveto mesto.

Ali čim je ušao u hram, prebledeo je od užasa. Ogromna prostorija bila je prekrivena leševima, a oko njih su se poigravali konji s neprijateljskim vitezovima pijanim kao čep. U dnu prostorije rulja je toljagama razvaljivala srebrnu ogradu predikaonice optočenu zlatom. Čudesno lepu propovedaonicu vezali su užadima da bi je mazge oborile i odvuikle. Pripita banda podbadala je životinje, ali su njihova kopita klizila po uglačanom podu; vojnici su najpre vrhom, a potom i sečivom, gonili nesrećne životinje, iz čijih je prestravljenih tela na mahove kuljala gomila balege; neke su padale kršeći noge, tako da se čitav prostor oko propovedaonice pretvarao u krvavi i govnjivi glib.

Grupice ovih Antihristovih vesnika iskaljivale su bes na oltarima; Nikita ih je gledao kako razvaljuju tabernakl, grabe pehare, svetinje bacaju na pod, bodežima izbijaju drago kamenje koje je krasilo pehare i trpaju ga u svoje odežde, a pehare bacaju na gomilu za pretapanje. Ali neki su pre toga, cerekajući se, iz konjskog sedla vadili balon vina, nasipali u sveti putir i ispijali, uz posprdno podražavanje pokreta činodejstvujućeg. A bilo je još i gorih prizora: na glavnom oltaru, već ogoljenom i opljačkanom, neka razdrljena kurvetina, sva izobličena od pića, igrala je bosih stopala po časnoj trpezi, podsmehujući se svetom obredu, dok su se muškarci grohotom smejali i bodrili je da svuče preostalu odeću. Ona se lagano svlačila i stala da izvodi pred oltarom drevnu skarednu igru kordaks, da bi se na kraju, podrigujući, mrtva umorna svalila na patrijarhovu stolicu.

Nikita je, plaćući zbog onoga što vidi, požurio u dubinu hrama, prema stubu, koji je pobožni narod nazvao Rosni stub, a stvarno je, na dodir, ispuštao neku tajanstvenu rosu, ali Nikita se nije zbog tog čudnog dejstva zaputio k njemu. Bio je na pola puta kad su se dvojica krupnih

osvajaja – njemu su izgledali poput džinova – isprečila pred njim i počela da dovikuju nešto zapovedničkim tonom. Nije mu bilo potrebno da razume njihov jezik da bi shvatio da su zbog njegove odežde dvorskog službenika pretpostavili da je pun zlata, ili da može da im oda gde ga je sakrio. U tom trenutku Nikita pomisli da je propao, jer, kao što se tokom svog mučnog tumaranja po ulicama osvojenog grada već uverio, nije bilo dovoljno da pokaže da pri sebi ima svega nekoliko novčića, ili da poretne da bilo gde poseduje neko blago. Osvajaji su do smrti mučili osramoćene plemiće, uplakane starce, posednike lišene poseda, ne bi li otkrili gde su sakrili svoju imovinu, i ubijali ih ako to ne bi učinili, pošto je više nisu imali, a ostavljali ih tek ako bi posle toliko nasilja i surovog mučenja priznali, te su svejedno umirali, dok su njihovi mučitelji podizali neki kamen, rušili neki lažni zid, razvaljivali kakvu dodatnu tavanicu i prebitali svojim gramzivim rukama po krčazima s dragocenostima, uranjali ih u šuškvu svilu i meki baršun, milovali krzna, gladili ogrlice i nakit, njuškali činije i vrećice s retkim mirisnim začinima.

Nikita u tom trenutku pomisli da mu je došao kraj, ožali porodicu što ga je izgubila i zatraži od Svevišnjeg oproštaj za svoje grehe. I baš u tom času u Svetu Sofiju upade Baudolino.

Pojavio se, lep kao sultan Saladin, s crvenim krstom na prsima i isukanim mačem, na konju s abajjom ispod sedla, urličući na sav glas „sunce ti božje, majku ti božju, krvi ti Isusove, bogohulnici ogavni, svinje simonijačke, zar tako sa svetinjama Gospoda našeg“, i stade udarati mačem sve one bogohulne nekrste, kakav je i sâm bio, samo što on nije bio pijan, već razjaren. A kad je stigao do bludnice raskrećene na patrijarhovo stolici, sagnuo se, dohvatio je za kosu i stao da je vuče ka onoj balezi, pominjući joj na sav glas najcrnje grozote o majci koja ju je rodila. Ali svi oni koje je on hteo da kazni behu toliko pijani, ili zaneti skidanjem dragog kamjenja sa svakog optočenog predmeta, da nisu ni primećivali šta radi.

Uto stiže i do ona dva grmalja koji su se spremali da muče Nikitu, pa pošto je bacio pogled na mučenika koji je preklinjao za milost, ispusti kurtizaninu kosu, a ona, sva izobličena, tresnu na pod i reče na čistom grčkom: „Svih mi dvanaest mudraca sa Istoka ako ti nisi gospodar Nikita, carski savetnik! Šta mogu da učinim za tebe?“

„Bogom pobratime, ko god da si“, povikao je Nikita, „izbavi me od ovih latinskih varvara, hoće da me umore, spasi moje telo da spaseš svoju dušu!“ Ona dva latinska peregrina nisu razumela gotovo ništa od ovog istočnjačkog zapevanja pa su na provansalskom jeziku zatražili objašnjenje od Baudolina, jer im se činilo da je jedan od njihovih. A Baudolino je na čistom provansalskom zaurao da je taj čovek zarobljenik grofa Baldovina od Flandrije, po čijem ga naređenju i traži, i to zbog nekog tajnog zadatka, koji bedne sluge kao što su njih dvojica nikada neće shvatiti. Njih dvojica se na trenutak zaprepastiše, a zatim, shvativši da će samo izgubiti vreme ako se budu raspravljali, a mogu mirno, bez napora, da se daju u potragu za novim dragocenostima, krenuše prema glavnom oltaru. Nikita se nije savio do zemlje da poljubi noge izbavitelju, uostalom, već je bio na podu, a i bio je suviše potresen da bi mogao da se ponaša dostojanstveno kako to njegov društveni položaj zahteva. „Moj dobri, dragi gospodaru, hvala ti na svesrdnoj pomoći. Dakle, nisu svi Latini neobuzdane zveri lika izobličenog od mržnje. Čak ni Saraceni nisu ovako postupali kad su osvojili Jerusalim, a Saladin je za nekoliko novčića pustio stanovnike da izbegnu živi i zdravi. Ovo je sramota za ceo hrišćanski svet, brat na brata oružjem nasrće, umesto da peregrini jurišaju da oslobode Sveti grob, obuze ih pohlepa i zavist pa uništavaju Rimsko carstvo! O Carigrade, Carigrade, oče svih crkava, gospodaru vere, vođo savršene misli, u tebi se rađa svaki nauk, svaka lepota počiva, ti iz ruke božje ispio si pehar srdžbe i sagoreo u ognju strašnijem od vatre koja je spržila Pentapolis! Kakvi su to zavidljivi i neumoljivi nečastivi na tebe izlili svu neumerenost svog pijanstva, kakvi su to mahniti i mrski prosoci zapalili svadbenu baklju? Nekada si bio carskim zlatom i purpustom obavijen, a sad si prljav, ispijen i bez svojih sinova! Mi, kao ptice zarobljene u kavezu, ne možemo da nađemo put da napustimo ovaj grad, što beše naš, a ni snage nemamo da u njemu ostanemo, već po njemu, stalno vrludajući i posrćući, kao zvezde lualice kružimo!“

„Gospodaru Nikita“, reče Baudolino, „rekli su mi da vi Grci govorite neumereno i o koječemu, ali nisam verovao da je to baš u ovolikoj meri. Naš problem je kako da sad odmah, ne časeći ni časa, izvučemo dupeta odavde. Ja mogu da te odvedem na sigurno u Đenovljansku četvrt, ali ti moraš da mi kažeš koji je najbrži i najsigurniji put do Neoriona, jer ovaj krst koji nosim na grudima štiti mene, ali ne i tebe: oko nas se nalaze